

กรณีศึกษาด้านจริยธรรมสื่อมวลชน

จักร์กฤษ เพิ่มพูล

ไม่เพียงความรับผิดชอบด้านกฎหมายเท่านั้น หากสื่อมวลชนยังมีความรับผิดชอบในด้านจริยธรรม ซึ่งนับเป็นหัวใจสำคัญ ของการทำงานด้วย ความสำเร็จหรือความล้มเหลวเป็นตัวกำหนด ความน่าเชื่อถือของสื่อ ทรัพย์สินที่มีค่ามากที่สุดสำหรับสื่อมวลชน ก็ คือ ความเชื่อถือ แต่ในหลายครั้งสื่อก็ประพฤติผิดหลักจริยธรรม ส่งผลกระทบต่อบังเจกบุคคลและสังคมโดยรวม และในที่สุดส่งผลต่อความเชื่อถือขององค์กรสื่อทั้งระบบ กรณีศึกษาบางเรื่องต่อไปนี้ เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการละเมิด จริยธรรมดังกล่าว

การรายงานข่าวที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่น

ถึงแม้บางเหตุการณ์จะมีคุณค่าข่าวที่ควรนำเสนอ แต่ข่าวก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลอื่นทั้งที่เกี่ยวข้องและ ไม่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ ด้วยสไตล์การเขียน การเขียนเนื้อหาข่าวและความน่า การให้หัวข้อหรือการใช้ภาพประกอบที่อาจ สร้างความเจ็บปวดซ้ำๆ ให้แก่ผู้เคราะห์ร้ายที่เป็นข่าวได้ หลายครั้งที่สื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์ และมีเสียงเรียกร้องให้ใช้ จิตสำนึกซึ่งนำหน้าระหว่างสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล นักข่าวจึงต้องใช้ วิจารณญาณในการคัดเลือก และรายงานข่าวด้วย

ตัวอย่างเช่น นายตำรวจคนหนึ่ง นำผู้ต้องหาคดียาเสพติดมาแถลงข่าว โดยมีการเขียนข้อความตั้งวางไว้หน้า ผู้ต้องหาว่า “อมนุษย์” ซึ่งแปลว่า ผู้ที่ไม่ใช่คน หมายถึงภูตผีปีศาจ การกระทำของตำรวจนายนั้นถือว่าเป็นการละเมิด ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องหา เช่นเดียวกับ หัวข่าวของหนังสือพิมพ์ เมื่อมีการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดอาญา และ ตำรวจนำผู้ต้องหามาแถลงข่าว หนังสือพิมพ์ ก็มักใช้หัวข่าวตัดสินความผิดของเขาทันที เช่น พาดหัว หรือบรรยายภาพว่า ไอ้โหด เด่นนรก ทั้งที่ในทางกฎหมาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เขาเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำ พิพากษาของศาลว่า เขาเป็นผู้กระทำความผิดจริง ฉะนั้น นักข่าวหรือบรรณาธิการ ฟังหลักเสียงที่จะตกเป็นเครื่องมือในการ ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นนั้น

หรืออีกกรณีหนึ่ง ตำรวจจับแก๊งมอเตอร์ไซด์ซึ่ง ต่อมาผู้ปกครองเด็กชายคนหนึ่งไปรับทราบข้อหาและประกันตัว ผู้ปกครองคนนั้นปรับทุกข์กับเพื่อนผู้ปกครองว่า เธอเหมือนมีเวรกรรม ตนเองเป็นเอดส์ ต้องทำงานทอดไก่อย่างแถวหน้า ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง และลูกก็ยังสร้างปัญหาให้อีก นักข่าวซึ่งไม่ได้แสดงตัวว่าเป็นนักข่าวได้ยิน นำเรื่องนี้ไปเขียนเป็น รายงาน โดยใช้ชื่อสมมติ แต่บังเอิญชื่อสมมติไปตรงกับชื่อจริง ทำให้แม่ค้าขายไก่ย่างซึ่งเป็นผู้ปกครองของเด็กได้รับความ เสียหาย ไม่สามารถทำมาหากินได้

จักร์กฤษ เพิ่มพูล/กรณีศึกษาด้านจริยธรรมสื่อมวลชน

บทความนำเสนอในการสัมมนา หัวข้อ “สื่อมืออาชีพ กับ จรรยาบรรณ..เรื่องที่สังคมอยากรู้” จัดโดยกลุ่มมีเดีย อินไซด์ เอ๊าท์ วันศุกร์ที่ 19 เมษายน 2556 ณ ห้อง Ballroom B ชั้น 7 โรงแรมเดอะแวลท์อิน แกรนด์ สุขุมวิท กรุงเทพฯ

การเสนอภาพข่าวที่ไม่เหมาะสม

สื่อมวลชนต้องไม่เสนอภาพที่อุจาด ลามกอนาจาร นำหวาดเสียว หรือที่อาจละเมิดศีลธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีของสังคม หรือกล่าวง่าย ๆ ว่า ไม่ควรจะมีภาพที่สยอง และสยิว

คำว่าไม่สยิว หมายถึง หนังสือพิมพ์จะไม่ตีพิมพ์ภาพผู้เสียชีวิต ซึ่งเคยเป็นชนบของหนังสือพิมพ์หัวสียุคก่อนนั้น ที่ นิยมนำภาพศพที่แสดงถึงสภาพน่าอึ้ง น่าใจ มาตีพิมพ์ไว้ที่หน้า ๑ เพื่อจูงใจให้คนอ่านตัดสินใจซื้อหนังสือพิมพ์ ส่วนคำ ว่า ไม่สยิว หมายถึงหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ จะไม่มีภาพโป๊ อนาจาร หรือภาพที่ส่อไปในทางเพศ นี่ก็เป็นหลักสำคัญอีกข้อหนึ่งในเรื่องจริยธรรม ในการนำเสนอข่าว

ภาพดาราสอลลิวิ๊ต เดวิด คาราติน เสียชีวิตในสภาพเปลือยกายในตู้เสื้อผ้า โรงแรมฮิลตัน ณ ปารีส นายเลิศ หรือ ภาพชาวต่างชาติผูกคอตายที่สะพานพระราม ๘ เหลือเพียงส่วนศีรษะห้อยลงมา นั้น รวมทั้งภาพผู้ที่ถูกฆาตกรรม หรือ ประสบอุบัติเหตุ เป็นภาพที่ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น อันเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์เท่านั้น แต่เป็นภาพที่ไม่ สมควรตีพิมพ์ เพราะไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

วิธีการหาข่าว

ในการทำข่าว นักข่าวควรต้องคำนึงถึงวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล ข่าวสารนั้น เช่น การบุกรุกเข้าไปในบ้านของ แหล่งข่าว การดักฟังหรือแอบบันทึกเสียงการติดต่อ สนทนาของผู้อื่น การสะกดรอยติดตาม และแอบถ่ายด้วยอุปกรณ์ที่ใช้ เทคโนโลยีสูง การลอบถ่ายเอกสารข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เป็นวิธีการที่ไม่เป็นธรรม ที่เข้าไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของ บุคคลอื่น รวมทั้งการไม่แสดงตัวว่า เป็นนักข่าวขณะปฏิบัติหน้าที่

นักข่าวต้องใช้วิธีที่สุภาพและสุจริตในการหาข้อมูล ข่าวสาร และภาพต่างๆ ละเว้นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่กรณีที่ดีที่สุดที่ได้ว่าเป็นการกระทำไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ หรือเป็นการทำข่าวเชิงสืบสวน สอบสวน

อคติส่วนตัวของนักข่าว

นักข่าวก็เป็นเช่นเดียวกับคนทั่วไป คือ อาจมีความเชื่อ หรือทัศนคติในเรื่องต่างๆ เช่น แนวคิดทางการเมือง ศาสนา หรือมีความรู้สึกไม่พึงพอใจแหล่งข่าว ไม่ถูกชะตา หรืออารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ นอกเหนือเหตุผล ซึ่งในการทำข่าว นักข่าวจะต้องแยกแยะอคติส่วนตัวออกจากการรายงานข่าว นักข่าวอาจมีความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งอาจขัด กับแนวคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคม แต่ในการรายงานข่าวจะต้องคำนึงถึงหลักการ “พูดความจริง” นั้นหมายถึงการ รายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง เช่น ในเหตุการณ์การชุมนุมและการสลายการชุมนุม หากมีการใช้อาวุธทำร้าย ประชาชน นักข่าวก็ต้องรายงาน

ตามความเป็นจริง ไม่ละเว้นในการนำเสนอข่าวนั้น เพราะไม่ชอบกลุ่มผู้ชุมนุม หรือในทางตรงกันข้ามหากกลุ่มผู้ ชุมนุมใช้ความรุนแรง หรือก่อวินาศกรรมความสงบสุขของประชาชน ก็ต้องรายงานไปตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

จักรกฤษ เพิ่มพูล/กรณีศึกษาด้านจริยธรรมสื่อมวลชน

บทความนำเสนอในการสัมมนา หัวข้อ “สื่อมืออาชีพ กับ จรรยาบรรณ..เรื่องที่สังคมอยากรู้” จัดโดยกลุ่มมีเดีย อินไซด์ เอ้าท์ วันศุกร์ที่ 19 เมษายน 2556 ณ ห้อง Ballroom B ชั้น 7 โรงแรมเดอะเวสทิน แกรนด์ สุขุมวิท กรุงเทพฯ

สิทธิส่วนบุคคล

สิทธิส่วนบุคคล (Right to Privacy) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างกฎหมายและจริยธรรม บ่อยครั้งที่นักข่าวจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า นำเสนอข่าวที่เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลต่างๆในสังคม โดยเฉพาะคนที่ชื่อเสียง หรือบุคคลสาธารณะ (Public Figure) เช่น นักการเมือง ดารานักแสดง นักร้อง นักข่าวมักจะเฝ้าติดตามเสนอข่าว ทั้งที่เรื่องราวส่วนตัวของเขาไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเลย

เรื่องของสิทธิส่วนบุคคล นับว่าเป็นปัญหาใหญ่มากขึ้น เนื่องจากปัญหาการตีความว่า แคไหน เพียงใดที่นักข่าวจะนำเสนอได้ในฐานะบุคคลสาธารณะ เพราะความเป็นบุคคลสาธารณะจะทำให้ความเป็นส่วนตัว (Privacy) น้อยลง แต่โดยหลักจริยธรรม บุคคลเหล่านี้ก็ยังคงได้รับความคุ้มครองในการใช้ชีวิตส่วนตัวอยู่ดี ดังนั้นนักข่าวต้องแยกให้ออกระหว่างขอบเขตสิทธิส่วนบุคคลกับสิทธิในการรับรู้ของประชาชน โดยนักข่าวต้องยึดถือหลักการรายงานข่าวด้วยความรับผิดชอบทางจริยธรรม คือ มีความยุติธรรมต่อบุคคลที่ตกเป็นข่าว ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่นำเสนอในข่าวต้องมีความถูกต้อง และต้องเปิดโอกาสให้อีกฝ่ายหนึ่งชี้แจงโดยเท่าเทียมกัน หากไม่สามารถเสนอข้อเท็จจริงทั้งสองด้านในเวลาเดียวกันได้ จะต้องแสดงความโปร่งใสปากว่า ได้มีความพยายามติดต่อ หรือให้อีกฝ่ายหนึ่งชี้แจงแล้ว

แต่ในบางกรณี ก็เกิดความสับสนว่า กรณีดาราฟิล์ม และแอนนี่นั้น ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลหรือความเป็นบุคคลสาธารณะทำให้เป็นข้อยกเว้น สื่อมวลชนสามารถเสนอข่าวได้ กรณีนี้น่าจะเป็นสิทธิส่วนบุคคล เพราะเรื่องดาราท้องกับใครหรือใครเป็นพ่อของเด็กนั้น เป็นปัญหาภายในครอบครัว ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ในขณะที่เดียวกันก็อาจเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องระหว่างเรื่องจริยธรรมและกฎหมาย เพราะการเสนอภาพข่าวเด็ก ยังเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กด้วย

จริยธรรมในการสื่อข่าวและการเขียนข่าว

ในการสื่อข่าวและการเขียนข่าว ภาระหน้าที่ของนักข่าวในฐานะผู้แจ้งข่าวสาร คือการนำข้อเท็จจริงสู่สาธารณชน (The duty of journalists is to serve the truth) ดังนั้น นักข่าวควรต้องมีจริยธรรมในการสื่อข่าว และเขียนข่าว ดังนี้

๑. ความเที่ยงธรรมและความเป็นภววิสัยในการรายงานข่าว

ตามหลักการสื่อข่าวได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติข่าวที่ดีไว้ว่า จะต้องมีความเป็นภววิสัย ปราศจากอคติและความรู้สึกส่วนตัวของนักข่าว ข่าวที่นำเสนอจะต้องเสนอเฉพาะข้อเท็จจริง มีความเที่ยงธรรม สมดุล ในกรณีที่เกิดการขัดแย้งเกิดขึ้น ต้องให้อีกฝ่ายในการชี้แจง และแสดงข้อเท็จจริงทั้งสองฝ่าย ไม่ว่านักข่าวจะเห็นพ้องกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เพื่อความเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพสังคมที่ชัดเจน เที่ยงตรง ไม่บิดเบี้ยว

๒. ความเป็นส่วนบุคคลกับสิทธิในการรับรู้ของผู้บริโภคข่าวสาร

ปัญหาความเป็นส่วนตัวกับสิทธิในการรับรู้ของผู้รับสาร นักข่าวมักถูกท้วงติงจากสังคมว่า ปฏิบัติหน้าที่ล่วงล้ำความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นหรืออาจจะเป็นความรู้สึกที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในลักษณะมองต่างมุมระหว่างสังคม กับนักข่าว ซึ่งนักข่าวควรมีวิจารณญาณในการไตร่ตรอง ชั่งน้ำหนักในความเหมาะสมควรขณะปฏิบัติงานอยู่

จักรกฤษ เพิ่มพูล/กรณีศึกษาด้านจริยธรรมสื่อมวลชน

บทความนำเสนอในการสัมมนา หัวข้อ “สื่อมืออาชีพ กับ จรรยาบรรณ..เรื่องที่สังคมอยากรู้” จัดโดยกลุ่มมีเดีย อินไซด์ เอ๊าท์ วันศุกร์ที่ 19 เมษายน 2556 ณ ห้อง Ballroom B ชั้น 7 โรงแรมเดอะแวลท์อิน แกรนด์ สุขุมวิท กรุงเทพฯ

เสมอว่า การเสนอข่าวและภาพผู้ถูกคุกคามทางเพศ หรือการระบุชื่อ บุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นญาติมิตรทำให้สามารถเข้าใจได้ว่า ผู้ถูกคุกคามทางเพศเป็นใคร การนำเสนอภาพเปลือยของผู้ตาย

หนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่ ๒ ฉบับ ฉบับหนึ่งเสนอภาพเปลือยหญิงสาวที่ถูกข่มขืนในที่เกิดเหตุ อีกฉบับหนึ่งเสนอภาพเปลือยหญิงสาวต่างชาติถูกคลื่นสึนามิ พัดพาขึ้นไปค้างอยู่บนกิ่งต้นโกกงทางในลักษณะที่อุจาดตา นี่ก็เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถึงแม้ว่าเธอทั้งสองจะเสียชีวิตแล้ว

๓. การใช้แหล่งข่าวปิด

บางครั้งนักข่าวอาจต้องใช้แหล่งข่าวปิด กรณีที่เป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวน ซึ่งไม่สามารถเปิดเผยคุณลักษณะ (Identification) ของแหล่งข่าวได้ เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของแหล่งข่าวและครอบครัว ซึ่งหากนักข่าวละเมิดสิทธิของเขาในการป้องกันตัวเองเท่ากับทำผิดหน้าที่ แต่ในขณะเดียวกัน การใช้แหล่งข่าวปิดมากจนเกินไป อาจถูกตั้งข้อสังเกตหรือวิพากษ์วิจารณ์จากคนอ่านได้ ว่าอาจนำไปสู่การบิดเบือน หรือทำให้การนำเสนอข่าวคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ เพราะคนอ่านไม่แน่ใจว่า แหล่งข่าวนั้นมีตัวตนอยู่จริงหรือไม่

ในอีกแง่มุมหนึ่ง แหล่งข่าวอาจมีเจตนาให้ข้อมูล หรือความเห็นที่บิดเบือนเพื่อประโยชน์ส่วนตัว หรือให้ร้ายแก่ผู้อื่น ในกรณีเช่นนี้ อาจมีผลถึงความน่าเชื่อถือได้ เพื่อไม่ให้สูญเสียความเชื่อถือ นักข่าวจึงไม่ควรเสนอข่าวที่เลื่อนลอย ปราศจากที่มา ข่าวลือหรือแผ่นปลิว ควรระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข้อมูลอย่างชัดเจน เว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิดเพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าว โดยข่าวสารนั้นเป็นประโยชน์ และสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชนด้วย หรืออาจใช้วิธีอธิบายภูมิหลังของแหล่งข่าว เพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ชมและผู้ฟังทราบความสัมพันธ์หรือบทบาท ทักษะคิด แนวความคิดของแหล่งข่าว ต่อเหตุการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

นักข่าวต้องไม่เสนอข่าวอย่างเลื่อนลอยปราศจากแหล่งที่มาที่ชัดเจน ข่าวลือหรือข่าวจากแผ่นปลิว พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ หรือบุคคลที่ให้ข้อมูลอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิด เพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าว และต้องเป็นประโยชน์ต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ในขณะเดียวกัน นักข่าวก็ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับ หากได้ให้คำมั่นแก่แหล่งข่าวนั้นไว้ เช่นเดียวกับต้องปกปิดชื่อจริงของ ผู้ใช้ “นามปากกา” หรือ “นามแฝง” ในการเขียนหรือรายงานด้วย”

การเปิดเผยชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าว ในบางกรณี อาจมีผลถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของเขาได้ เช่น เขาเป็นพยานสำคัญในคดี การเปิดเผยชื่อ อาจทำให้จำเลยหรือฝ่ายตรงข้ามถูกฟ้องร้ายได้ หรือในบางกรณี การปกปิดชื่อจะทำให้เขาไม่ต้องเดือดร้อน กรณีที่ข้อมูล คำให้สัมภาษณ์จะเป็นผลต่ออาชีพการงานของเขา

จักรกฤษ เพิ่มพูล/กรณีศึกษาด้านจริยธรรมสื่อมวลชน

บทความนำเสนอในการสัมมนา หัวข้อ “สื่อมืออาชีพ กับ จรรยาบรรณ..เรื่องที่ยังคงอยากสู้” จัดโดยกลุ่มมีเดีย อินไซด์ เอ้าท์ วันศุกร์ที่ 19 เมษายน 2556 ณ ห้อง Ballroom B ชั้น 7 โรงแรมเดอะแวลลีย์ แกรนด์ สุขุมวิท กรุงเทพฯ

๔. การรับของขวัญจากแหล่งข่าว

แม้ว่าการรับของขวัญจากแหล่งข่าว จะเป็นสิ่งที่นักข่าวส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นการกระทำที่ผิดหลักจริยธรรม แต่ก็มีข้อถกเถียงกันว่า ของขวัญมีมูลค่าเท่าใดควรปฏิเสธ องค์กรข่าวบางแห่ง เช่น กลุ่มเนชั่น เขียนชัดเจนในประมวลจริยธรรมว่า ปฏิทิน ดินสอ พวงกุญแจ เป็นของขวัญที่มีค่าทางการเงินเล็กน้อย สามารถรับได้ เพราะการปฏิเสธอาจทำให้ผู้ให้รู้สึกกระอักกระอ่วนใจ แต่ถ้าเป็นของขวัญที่มีราคาสูง ควรส่งคืนทันที พร้อมอธิบายถึงหลักปฏิบัติและนโยบายของบริษัทอย่างสุภาพ อย่างไรก็ตาม นักข่าวต้องใช้วิจารณญาณ และสามัญสำนึกของการเป็นสื่อมวลชนที่ต้องทำ หน้าที่เพื่อสังคมมากกว่าหวังประโยชน์ส่วนตัว

นักข่าวไม่ควรรับของขวัญที่มีมูลค่าสูง หรือเรียกร้องการยกเว้นค่าที่พัก หรือชอราคาพิเศษ ในการซื้อสินค้า หรือการใช้บริการ หรือร้องขอสิทธิพิเศษอื่นใดที่ประชาชนทั่วไปไม่ได้รับ อย่างไรก็ตามหากเป็นของชำร่วยที่แจกตามงานแถลงข่าวที่มีมูลค่าไม่สูง เช่น พวงกุญแจ ที่ใส่ดินสอ ปฏิทิน และอื่นๆ อาจจะรับไว้ได้ แต่ต้องใช้วิจารณญาณและสามัญสำนึกของการเป็นสื่อมวลชนที่ต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมมากกว่าหวังประโยชน์ส่วนตัว

๕. การไม่แสดงตัวว่าเป็นนักข่าวขณะปฏิบัติหน้าที่ หรือแสดงตัวเป็นนักข่าวเพื่อใช้อภิสิทธิ์ หลีกเลี่ยงความผิด

แม้ว่าการไม่แสดงตัวว่าเป็นนักข่าว ขณะกำลังทำข่าวจะเป็นข้อยกเว้น ในกรณีที่จะต้องมีการรวบรวมข้อมูล ข่าวสารในการทำข่าวเชิงสืบสอบ สอบสวน เนื่องจากการเปิดเผยตัวตนแหล่งข่าวอาจทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือ หรืออาจเกิดอันตรายได้ แต่ตามหลักจริยธรรมในการทำข่าวแล้วไม่ว่านักข่าวจะกำลังทำข่าวลักษณะใดก็ตาม นักข่าวต้องแนะนำตัวเองและแจ้งถึงวัตถุประสงค์ ของการสัมภาษณ์ให้แหล่งข่าวทราบ ไม่ควรทำให้แหล่งข่าวประหลาดใจว่า ทำไมคำพูดของเขาจึงไปปรากฏเป็นข่าวได้

ในอีกกรณีหนึ่ง การแสดงตัวเป็นนักข่าว เพื่อใช้อภิสิทธิ์ในการได้รับการบริการสาธารณะก่อนบุคคลอื่นๆ หรือการใช้ความเป็นนักข่าวอดอังกหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ไม่ชอบธรรม หรืออ้างความเป็นนักข่าวในกรณีทำผิดกฎจราจร ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดกับหลักจริยธรรมด้วย

๖. การขัดกันในด้านผลประโยชน์ / สิทธิพิเศษและผลประโยชน์ทับซ้อน

ปัญหาการทำข่าวโดยมีการแอบแฝงในเรื่องผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือเรียกว่าผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) มักจะถูกตั้งคำถามเรื่องความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวของนักข่าวอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการรับเชิญไปทำข่าวต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ ตามคำเชิญของแหล่งข่าว การได้ข้อเสนอเป็นหุ้นราคาพาร์หรือหุ้นราคาถูกเป็นค่าตอบแทน การเขียนคำชมสินค้าหรือบริการ หรือกรณีที่นักข่าวมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในแวดวงต่างๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ โดยการเป็นสมาชิก กรรมการ หรือผู้ถือหุ้น

แนวทางในการปฏิบัติของนักข่าวในเรื่องนี้ คือ ในการรายงานข่าวหรือบทความอันสืบเนื่องจากการที่ได้รับเชิญจากแหล่งข่าว ในการรายงานข่าวควรมีการระบุให้ชัดเจนไว้ท้ายบทความ หรือรายงานชิ้นนั้นว่า ข้อมูลมาจากที่ใด และใครเป็นผู้จัดการในการเดินทางครั้งนั้น หรือกรณีที่ได้รับมอบหมายให้ไปทำข่าวที่นักข่าวมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย บรรณาธิการอาจเปลี่ยนให้นักข่าวคนอื่นไปทำข่าวแทน

จักรกฤษ เพิ่มพูล/กรณีศึกษาด้านจริยธรรมสื่อมวลชน

บทความนำเสนอในการสัมมนา หัวข้อ “สื่อมืออาชีพ กับ จรรยาบรรณ..เรื่องที่ต้องยอมยกมือ” จัดโดยกลุ่มมีเดีย อินไซด์ เอ้าท์ วันศุกร์ที่ 19 เมษายน 2556 ณ ห้อง Ballroom B ชั้น 7 โรงแรมเดอะแวลลีย์ แกรนด์ สุขุมวิท กรุงเทพฯ

กรณีไร้สัม ก็เป็นกรณีตัวอย่างการขัดกันในด้านผลประโยชน์ หรือผลประโยชน์ทับซ้อนที่น่าสนใจ การที่เจ้าของผู้ประกอบการ มีบทบาทในฐานะที่เป็นสื่อในขณะเดียวกัน จะต้องระมัดระวังในการใช้อิทธิพลของความเป็นสื่อไปแสวงหาผลประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๗. ความสงสาร หรือเห็นใจในการนำเสนอข่าว

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่กระทบต่อจริยธรรมในการสื่อข่าวและเขียนข่าว คือ ความอึดอัดใจของนักข่าวกับแหล่งข่าวที่สนิทสนมหรือใกล้ชิด หรือการขอร้องให้ปกปิดหรือไม่ให้ระบุชื่อตนเอง ญาติมิตร หรือเพื่อนพ้องที่ตกเป็นข่าวซึ่งตายโดยผิดธรรมชาติ หรือการกระทำที่น่าละอายมิให้ปรากฏเป็นข่าว เพราะกลัวว่าจะทำให้ตนเองเสื่อมเสียชื่อเสียงหรืออับอาย โดยนักข่าวเองก็รู้สึกอึดอัด และเกิดความขัดแย้งต่อภาระหน้าที่ของตน ขณะเดียวกันก็กลัวว่า หากไม่กระทำตามที่แหล่งข่าวขอร้อง ต่อไปอาจจะไม่ได้รับความร่วมมือในครั้งต่อไปอีก แนวทางแก้ไขคือ นักข่าวควรปรึกษากับบรรณาธิการ เพื่อให้ นักข่าวคนอื่นทำข่าวนั้นแทน

๘. การนำเสนอข้อมูลที่กระทบกระเทือนความมั่นคงของชาติ เศรษฐกิจ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ.๒๕๔๐ เปิดโอกาสให้สาธารณชนเข้าตรวจสอบเอกสารราชการได้ แต่ข้อมูลความลับของราชการ หากเปิดเผยอาจมีผลต่อความมั่นคงของชาติได้ หรือการรู้ข้อมูลการลดค่าเงินบาท และนำไปเผยแพร่ก่อนประกาศกระทรวงการคลัง ทำให้มีการใช้ข้อมูลภายในไปเป็นประโยชน์ในการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยน

๙. การเสนอข่าวที่พาดพิงถึงสถาบันกษัตริย์

สถาบันกษัตริย์สำหรับประเทศไทย เป็นสถาบันสูงสุดที่ผู้คนให้การเคารพเทิดทูน การเสนอข่าวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงเป็นเรื่องที่อ่อนไหวอย่างยิ่ง และส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนในวงกว้าง การเสนอข่าวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ไม่ระมัดระวัง ไม่เพียงมีผลให้ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายเท่านั้น หากยังนำมาซึ่งความแตกแยกของคนในชาติ

จริยธรรม ในการสื่อข่าวและเขียนข่าว เป็นเรื่องที่นักข่าวต้องใช้วิจารณญาณและสำนึกของตนเอง ชั่งน้ำหนักระหว่างความเหมาะสม กับสิทธิเสรีภาพที่ได้รับ ด้วยเหตุว่า การกระทำผิดทางจริยธรรมจะไม่มีกำหนดบทลงโทษไว้อย่างชัดเจน แต่นักข่าวที่ไม่มีจริยธรรมมักจะถูกดำเนินคดีจากสาธารณชน และผู้ร่วมวิชาชีพ ในขณะเดียวกันองค์กรสื่อ ก็ควรกำหนดหลักปฏิบัติและอบรมบ่มเพาะนักข่าวในเรื่องจริยธรรม เพื่อให้บุคลากรในสังกัดเข้าใจและมีจิตสำนึกความรับผิดชอบด้วย

¹ จักร์กฤษ เพิ่มพูล ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเนชั่น